

"Het Grebbelinie Bezoekerscentrum vertelt het verhaal van deze waterlinie en zijn eeuwenlange geschiedenis, maar dan niet in één grote portie," aldus Simon Roelofsen.

**GREBBELINIE BEZOEKERSCENTRUM HEEFT BEDRIJVEN VEEL
TE BIEDEN EN IETS TE VRAGEN**

HISTORIE KOMT WEER BOVEN WATER

Bewustwording van een belangrijk stuk cultureel erfgoed, dat willen de initiatiefnemers achter Grebbelinie Bezoekerscentrum in Renswoude bereiken. Het maakt de historische gebeurtenissen rondom een belangrijke voormalige verdedigingslinie tastbaar en betreft daar op een actieve manier het bedrijfsleven bij, op basis van tweerichtingsverkeer.

TEKST & FOTOGRAFIE: AART VAN DER HAAGEN

Ten aanzien van het woord 'Grebbe' reikt de kennis van de meeste Nederlanders niet veel verder dan de Slag om de Grebbeberg in mei 1940. Door de provincies Gelderland en Utrecht loopt echter de Grebbelinie, die zich over een afstand van ongeveer zestig kilometer uitstrekt tussen het IJsselmeer en de Grebbeberg. Van Spakenburg tot Rhenen, nauwkeuriger beschreven, met Veenendaal en Amersfoort als de twee grootste plaatsen 'onderweg'. "Het betreft één van de grotere

waterlinies in Nederland, in de achttiende eeuw aangelegd om de vijand te stoppen of in ieder geval af te remmen in het naderen van Amsterdam," vertelt Simon Roelofsen, projectleider voor de Stichting Grebbelinie Bezoekerscentrum. "De eerste plannen hiervoor ontstonden al in de tijd van de Tachtigjarige Oorlog. Lag in de Middeleeuwen voor Nederland nog de focus op het versterken van burchten en steden, dat bleek natuurlijk niet afdoende om de landerijen te beschermen."

ACHTERHAALD

Een waterlinie is gebaseerd op het principe van inundatie: het opzettelijk laten overstromen van een gebied, om de vijand tegen te houden. Door de eeuwen heen vervulde de Grebbelinie haar rol met wisselend succes. Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog bleek het concept definitief achterhaald, toen de Duitsers er met vliegtuigen hoog overheen denderden en niet maalden om deze natuurgrens. "Defensie zag er na de oorlog geen toekomst meer

in om de Grebbelinie in functie te houden en verkocht de gronden aan diverse partijen, waardoor veel plekken een heel andere bestemming kregen," vertelt Roelofsen. "Ze werden bebouwd en bij het fort waar het huidige Bezoekerscentrum bovenop ligt ontstond een camping." Aldus brokkelde deze verdedigingslinie steeds verder af en raakte zij aan het oog onttrokken, inclusief een aantal fortificaties (forten). Denk daarbij niet automatisch aan een gebouw, maar aan een soort stervormige plaats vanwaar het leger via dwarskaden de naderende vijand onder vuur kon nemen.

RECONSTRUEREN

Vanuit cultureel en historisch besef was het wenselijk om de Grebbelinie weer aan de oppervlakte te brengen, een taak die Gebiedscoöperatie O-gen in opdracht van de overheid uitvoert. "Dat gebeurt op grensoverschrijdend niveau," zegt Roelofsen, "onder meer door forten in ere te herstellen en bunkers opnieuw te openen. Een aantal belangrijke plaatsen ligt nog in het landschap verscholen, doordat het leger zich aan het begin van de Tweede Wereldoorlog gehaast op de verdediging voorbereide en niet alles zorgvuldig kon documenteren. Het reconstrueren van de Grebbelinie betekende op de locatie hier in Renswoude het opheffen van de camping na het uitkopen van de eigenaar, waarna delen van het perceel werden afgegraven om de platgelegde wallen weer op te hogen. Het sluitstuk van het project vormde het bouwen van het Grebbelinie Bezoekerscentrum, dat samen met het inpandige Restaurant Grebbelouge in juli openging."

EDUTAINMENT

"Het Grebbelinie Bezoekerscentrum vertelt het verhaal van deze waterlinie en zijn eeuwenlange geschiedenis, maar dan niet in één grote portie," vervolgt de projectleider. "Dan zou je de mensen droge kost aanbieden, die bovendien lastig te begrijpen valt. We hebben een concept bedacht waarin we acht solda-

ten centraal stellen en elk van hen over een bepaalde periode laten vertellen. Dat begint in 1629 met het relaas van Enrico, die aan het eind van de Tachtigjarige oorlog leefde. Al deze soldaten geven met hun verhaal een kijkje in hun leven, wat het veel leuker en tastbaarder maakt dan alleen de rol van de waterlinie te beschrijven. Ze keren bovendien overal terug, zoals in een stripboek, in interactieve vertoningen en straks ook fysiek verspreid over het terrein. Buiten zie je ze als houten kunstwerken staan. We noemen het 'edutainment', waarbij we leren en beleven op een aantrekkelijke manier combineren. De verhalen trekken we ook door naar Restaurant Grebbelouge, dat met de menu- en wijnkaart inspeelt op de gebeurtenissen van vroeger." Daaraan is elders in deze uitgave een apart artikel gewijd.

ZAKELIJKE BIJEENKOMSTEN

Het gloednieuwe Grebbelinie Bezoekerscentrum kenmerkt zich door een veelzijdig karakter. We vinden er naast Restaurant Grebbelouge een ruimte met huurbare flexplekken en vergaderruimtes (daar zit ook de Gebiedscoöperatie O-gen), een thematisch ingerichte shop met tevens streekproducten en op de etage een expositieruimte, die de informatie over de historie van de waterlinie zowel op traditionele als interactieve wijze aanbiedt. "Een tijdlijn, een film, animaties; voor elk wat wils," stelt Roelofsen. "Bij vergaderingen en andere zakelijke bijeenkomsten, geheel verzorgd met catering van Restaurant Grebbelouge, kunnen we onze capaciteit oneindig uitbreiden via paviljoens voor de deur. Verder bieden we een uitgebreid programma van activiteiten, zoals Jan's Verkenningmissie. Dan kruipen de deelnemers in de huid van een soldaat uit de Tweede Wereldoorlog en moeten ze met een oude legerradio het veld in om coördinaten te vinden en daarmee puzzels op te lossen. 'Waar bevinden zich de Duitsers?' Iets dergelijks doen we ook bij Tom's Story, maar

dan vanuit de Canadezen, met echte leger-Jeeps uit de jaren veertig en vijftig. Dit zijn bij uitstek geschikte activiteiten voor bedrijven, als teambuildings- of ontspanningsactiviteit voor groepen van twintig tot pakweg honderd personen."

PASPOORT

Als stichting met een ideëel doel kan het Grebbelinie Bezoekerscentrum volop hulp van vrijwilligers op allerlei vlakken gebruiken, maar ook ondersteuning van het bedrijfsleven in de zin van producten, diensten en financiële middelen. Volgens Roelofsen begint er al een aardig netwerk van betrokken ondernemingen en andere partijen te ontstaan. "De firma Cees Boonzaaijer stelt wanneer nodig grondverzet- en ander materieel plus mensen beschikbaar, de Ondernemersvereniging Renswoude helpt met grasmaaien op de oude forten, de Koninklijke Ginkel Groep onderhoudt het groen, een artiest heeft de houten soldaten gemaakt en een graffitikunstenaar de muurschildering in de shop. Met Defensie werken we samen om de bunkers en loopgraven te herstellen. Onder meer de stichting Grebbelinie en Museum Veenendaal hielpen de expositie mogelijk te maken." Als laatste vestigt de projectleider de aandacht op een speciaal paspoort, dat het hele jaar door toegang biedt tot het Grebbelinie Bezoekerscentrum, korting geeft op de menukaart van Restaurant Grebbelinie en op andere zaken. "Bovendien stellen we paspoorthouders op de hoogte van de activiteiten die we organiseren, zoals wandeltochten onder leiding van een gids, bootcamps en het prachtig verlichte Pompoenfort. Leuk voor ondernemers om cadeau te doen aan medewerkers of relaties. Zo gaat een vergeten stuk geschiedenis leven, maar ook het besef dat inmiddels 72 jaar vrijheid niet vanzelfsprekend is."

www.grebbeliniebezoekerscentrum.nl